

Nyíregyháza – Sóstógyógyfürdő története

Balatonfüred a Balaton északi partján, lankás dombok által körülölelt 13.500 lakosú kisváros. Az idegen utazó bárhogy is közelíti meg a települést - vasúton, országúton, vízen -, a városba érve azonnal megérzi a múlt és a jelen harmonikus ötvözetét. Először a földrajzi táj kelti fel érdeklődését: hiszen északról a szelíd hegyek, délről a tó öleli át a várost, mely évszázadok óta sugározza a fenséges pannon derűt. Ez a gyönyörű, már a római korban is lakott település, ahol lépten-nyomon a múlt emlékeibe botlik a látogató. Ősi lakónegyedek, régi épületek, templomok, hangulatos szőlőskertek, parkok, vén fák üzennek a ma emberének.

Nevét először 1211-ben a tihanyi apátság birtokösszeírásában említik. A mai Füred területén a középkorban több település létezett. Elsősorban a máig is folyamatosan tovább élő - de fontosabb szerepet csak a reformkor óta játszó - Füred. Tőle nyugatra Papsoka - a XIV. századtól Siskének nevezik - helyezkedett el, mely rövidesen összeolvadt Füreddel. Innen északra a Kéki-völgy napjainkig megőrizte az egykori Kék falu nevét. Ez a település a török hódoltság alatt pusztult el. A ma Füred északkeleti részét képező Arács 1954-ig önálló község volt. Az Arácstól délkeletre fekvő Magyaré települést a középkor végére felszívta Arács.

Füred lakóinak és vendégeinek életformáját, magatartását mindenkor alapvetően meghatározta a történeti hagyomány. Idegenforgalma századokra nyúlik vissza és miután a füredi savanyúvizet gyógyvízzé illetve gyógyforrássá nyilvánították 1971-ben gyógyüdülőváros lett, 1987-től a Szőlő és a Bor Nemzetközi városa. Ismertségét elsősorban mediterrán jellegű klímájának és szénsavas forrásainak köszönheti. Ma az itt működő Állami Szívkórházban hasznosítják gyógyászati céllal a

források vizét, emellett a Kossuth forrásnál a Berzsényi kútnál, a Székér Ernő forrásnál és a Schneider kútnál kóstolhatjuk meg a híres füredi savanyúvizet. A Szívkórházban sok szívbeteget nyerte vissza egészségét, köztük a híres Nobel díjas hindu költő, Rabindranath Tagore (1926-ban járt itt), akiről sétányt neveztek el a tó partján.

A város hihetetlenül gazdag történeti emlékhelyekben. Ezek legnagyobb részét átalakították, felújították. Előfordul, hogy napjainkban más szerepet töltenek be, mint egykor, de Füred kultúrájához tartoznak. Számos olyan nevezetes villa és kúria található

a városban, melynek tulajdonosa jelenlétével hozzájárult Balatonfüred arculatának alakításához és messze földre elvitte hírét. A XVIII. század építészeti remekei, a Nagyvendéglő, az Állami Kórház, a Kossuth Lajos-forrás kútháza, Pálóczi Horváth Ádám nagyobbik háza, Széchenyi Ferenc kastélya, ma is meghatározzák városunk hangulatát.

Balatonfüred az 1800-as években, a reformkorban indult fejlődésnek. Kedvelt találkozóhelye lett a haladó szellemű politikusoknak, művészeknek, történelmi, kulturális szerepe ekkor volt a legkiemelkedőbb. E korból számos műemlékkel, jelentős épülettel, hagyománnyal rendelkezik a város: 1825-ben itt, a Horváth-házban rendezték meg az első Anna-bált.

Kisfaludy Sándor adományokból, apátsági és népi segítséggel 1831-ben Balatonfüreden nyitotta meg a Dunántúl első kőszínházát, a magyar nyelv otthonát akkor, amikor a hivatalos nyelv a német volt. A történelmi, alsó városrész reformkori hangulatát gazdagítja a klasszicista stílusban épült Blaha Lujza villa melyben a századforduló híres magyar színésznője, a nemzet csalogánya töltötte nyarait 23 éven át. Az épület ma szállodaként és étteremként működik. Volt itt nyaralója a jó

nevű fürdő-orvosnak, Huray Istvánnak, a Huray-házak birtokosának, ám az e korban épült nyaralók közül a legszebbnek a Dőry-nyaralót mondták Füreden, érdemes megtekinteni. Kupolás, jón oszlopcsarnokos kerek épület bukkan elénk a Jókai utca és a Blaha Lujza utca sarkán. A Kerek templom, melynek tervét Fruhman Antal készítette, alapul véve hozzá a római Panteon képét, 1841-1846 között épült fel. A Jókai villa 1870-ben készült el kora-eklektikus stílusban. Az épületben állandó kiállítás mutatja be a nemzet legnagyobb mesemondójának életét és a villa berendezési tárgyait.

A felső városrész díszeként emelkednek a magasba, mintegy vigyázva a város nyugalma, a Református templom a Katolikus templom és az újonnan épült Evangélikus templom.

A mai óváros - a régi falu és hozzászámítva az 1954-ben idecsatolt Balatonarácsot is - még számottevő és értékes népi műemlékállománnyal rendelkezik. Az ófaluba vezető főutcán, a Kossuth Lajos utca mindkét oldalán zárt sorú, földszintes és emeletes épületek sorakoznak. Az ófaluban, vagy ahogyan újabban nevezik, az Óvárosban még őrzik a népi formákat az alábbi jellegzetes, műemléki táblával is megjelölt épületek. A Siske utca az a része az Óvárosnak, ahol az utca vége már erdőbe torkollik, sétaút kezdődik ott és így nagyszerű kiránduló- és sétahelye Balatonfürednek.

Füred egyik legismertebb épülete a Gombás-kúria (épült a XVIII. szd. második felében). A köznemesi rend szépet kedvelő, jó ízlésű tagjai építettek ilyen pinchajlékokat szerte a Balaton környékén, ahol az év egy részét töltötték. Balatonfüreden, amely különösen a Zala megyei nemesség egyik kedvelt találkozóhelye volt, ugyancsak bőven sorakoztak egymás közelében hasonló, késő barokk vagy copf stílusban épített pinchajlékok, rendkívül színes képet adva a füredi hegyvidéknek.